

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

260 - 10 עמודים

ד' תשובות הגאון מהר"ם ביק זצ"ל

בענין תיקון עירובין
בניו יארק (נגד)
(מקובץ כרס ביבנה)
עם הערות מרב
אחד בסוף
התשובות

סימן כ"ד

הרב הגאון מוהר"ר משה צבי אריה ביק וצ"ל

אבד"ק מעזבזש

ד' תשובות בענין תיקון עירובין בנוא יארק

[הא' והב' הם בנוגע לתיקון העירוב בעיר מאנהעמן, והג' והד' הם בנוגע לתיקון העירוב בעיר ברוקלין (פלעטבוש)].

א

כתב הרשב"א בספר עבודת הקדש שער השלישי סעיף אי בזה"ל "איזו הוא רה"ר כל מקום שרחב י"ו אמה על י"ו אמה ומתקבצין שם בני"א לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשוקים שבמדינות ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה וזו הוא פלטיא שאמר וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות, בדי"א בשאין דלתותיהן נעולות בלילה היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר שאין רה"ר אלא הנמסר לרבים בכל שעה עכ"ל הרשב"א ז"ל, ובשו"ת חכם צבי בשו"ת סימן ל"ז מביא את הרשב"א הנ"ל וכתב עליו דאם כי נכונים דבריו אבל יחיד הוא בזה וגם הב"י לא הביאו אם כי חכימים עליו דברי הרשב"א עד לאחת עכ"ל החכ"צ, ונראה דהרשב"א יחיד הוא רק כמה שכתב שפלטיא צריכה דלתות מיוחדות ואינה ניתרת בדלתות העיר וזהו רק בעיר שיש לה דלתות אבל אם העיר עצמה ניתרת בצורת הפתח דהיינו כשיש בסוף העיר כרמלית שאז ניתרת בצוה"פ וא"כ אם יש בתוך העיר פלטיא כל הפוסקים יודו להרשב"א דאין הפלטיא ניתרת בצוה"פ שבסוף העיר דבמה תגרע פלטיא זו שבתוך העיר מרה"ר אחר שצריך דוקא דלתות להתירה ולכן בעיר שיש בה סי' ריבוא ויש בה פלמיות שבוקעין בה סי"ר צריכה דוקא דלתות לכל הפוסקים ואפילו אם יש רק ספק שבוקעין בה סי"ר נראה שצריכה דלתות ובפרט שיש בזה ספק ספיקא לחומרא ספק שמא יש בה סי"ר ואפילו אין בה סי"ר שמא הלכתא כהפוסקים שא"צ סי' ריבוא.

מה שכתב כת"ר שברוקלין מוקפת במחיצה גמורה "אינו כן" ישנם מאות ומאות פרצות גדולות, ומלבד זה ישנם כמה וכמה שכונות שאין שם מחיצות כלל, ואין המציאות כמו שכתב כ"ת.

מה שכתב מדברי הר"ן שבת ריש פרק במה אשה [דף כ"ו ע"א מדפי הרי"ף בר"ה אבל וכו' שהקשה על מה סמכו הנשים בדורות הללו לצאת לרה"ר בטבעת שאין עליי חותם וכתב שם כזה"ל הרב בעל התרומה ז"ל מלמד זכות עליהן לפי שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה משום דבעינן שיהו המבואות מפולשין ורחבים שש עשרה אמה ושיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום וכו' והך סברא לא מחוורא שלא מצינו שהזכירו חכמים ברשות הרבים דבעינן שיהיו עוברים שם ששים רבוא בכל יום ואע"פ שרש"י ז"ל מפרש כן בהרבה מקומות עכ"ל] ומבואר שפירש דברי רש"י שצריך סי' רבוא בכל רחוב דוקא, "אינו כן" שהר"ן לא פירש כלום בדברי רש"י, הוא מביא שם דעת רש"י שצריך סי' רבוא וחולק עליה, ומה שכתב הר"ן ושיהו ששים רבוא עוברים "שם" וכו' כונתו על "המבואות" שהזכיר בתחלה דהיינו שבכל המבואות ביהר יש שם סי' רבוא כבר הוי רה"ר וכן בשו"ע ולבוש אין שם שום גילוי דעת מזה, ומה שמוזכר באיזה מקומות בפוסקים "רחוב" היינו היכא שאין שם רק רחוב אחד שהרבים בוקעין בו כמו שביל ההולכת מעיר לעיר שהזכירו הפוסקים דהוי רה"ר, שם בודאי צריך סי' רבוא באותו הרחוב כיון שאין שם רחוב אחר אבל בעיר שיש בה רחובות הרבה כולם מצטרפות לסי' רבוא וכמו שהבאתי לעיל מתשובות הגאון מהורח"ע זצ"ל.

במכתבו השני האריך כ"ת בוכחים ופלפולים בדברי האחרונים, ולדידי אין בזה שום תועלת כי מפלפולים וסברות אין להתיר איסור דאורייתא וכבר אמר ר' יוחנן במסי גימין דף י"ט ע"א "וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ופירש"י להקל", והלא חילול שבת הוא מן החמורה שבחמורות והוא איסור מקילה והוא מהררים התלווי בשערה, הוצאה מרשות לרשות מל"ט אבות מלאכות שחייבין עליהן מקילה, הירא את דבר ה' ושומר שבת כהלכתו בודאי לא יסמך על סברות והיתרים בדויים להתיר הוצאה לרה"ר בפלעטבוש, ובאמת אין זו דעתי לבד אלא כן הוא דעת גדולי התורה שבזמננו כמו הגאון מהר"ם פיינשטיין (שלימ"א) [ז"ל] והגאון מהר"ם סאוויצקי (שלימ"א) [ז"ל] מבאסטאן ועוד גדולי תורה ורבנים בעלי הוראה שדעתם שברוקלין היא רה"ר גמורה, וכן הגאונים

מדור הקודם כמו הגאון מהר"א קמלר זצ"ל והגאון מהר"א הענקין זצ"ל ועוד ועוד גאונים וגדולים שאסרו ההוצאה אפילו במאנהעמן, ומי ירהיב בנפשו עוז לחלוק על הגדולים ולהתיר ההוצאה בעיר שיש בה סי' רבוא, ולכן אפ"י אלה המפקפקין אם הוא אסור מן התורה עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וספק דאורייתא לחומרא.

השי"ת יתן בלב הנכשלים באיסור זה שיחזרו בהם וישמרו את השבת קדש כהלכתו בכל פרטי ודקדוקי.

כ"ת לא יכתוב לי עוד מכתבים בענין זה, ויקיים בעצמו הכתוב שמיים במכתבו לא תוסיפו הביא (א).

ממני משה צבי ארי' ב"ק

(א) הערת המערכת: עיי' בשו"ת חתם סופר ח"ח סי' ס"ה שכ' שאין דרכו להשיב יותר מפעמים, ועי' עוד בשו"ת דברי יואל סימן צ"ח (דף ש"ע) שמביאו משם דרשות חת"ס כנ"ל, וכתם עוד שם שגם שמע מגדולים אחרים שנהגו כן, שלא להשיב יותר מפעמים עי"ש.

* * *

הוי רה"ר גמורה, וגם משמע דא"צ שידורו בעיר סי רבוא רק אם נכנסין בה תמיד סי רבוא הויא רה"ר גמורה (ב).

והנה עיר שמוקפת בנהר אי בים לכאורה לא הויא רה"ר הים או הנהר נחשב כחומה, ועל זה הקשו התוס' במס' עירובין דף כ"ב ע"ב ד"ה דילמא וכו' דכל איי תחשב רשות היחיד ע"י סלמא דצור, ותימצו דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה עכ"ל, ולכן אמרו בגמרא דירושלים היתה רה"ר גמורה, ובשו"ת חכם צבי סימן ל"ז האריך בזה בענין מדינת ענגלאנד שמוקפת במים שכל המדינה תחשב רה"י ובא לידי מסקנא להלכה בתירוץ התוס' דמחיצה בידי שמים לא הויא מחיצה ולהתיר רה"ר דאתו רבים ומבטלו מחיצה ועיי"ש.

והנה הגאון מוה"ר חיים עוזר זצ"ל מוילנא נשאל מעיר פאריז שמוקפת בנהר משלש רוחות וגם חלק מרוח רביעית מוקף מהנהר והשיב עפ"י התוס' הנ"ל דנהר הוי מחיצה בידי שמים ואינה מתרת רה"ר, אך שם בפאריז מלבד הנהר היו שם מחיצות ממש העשויות בידי אדם ולכן לא נחשבת רה"ר אבל בשביל הנהר בלבד אין להתיר, ותשובתו זו מפורסם ויש ממנה כמה העתקות (וכעת נדפס בשו"ת אחיעזר חלק די סימן ה') וגם כתב שם בתשובתו שכיון שבפאריז יש סי רבוא לכן נחשבת רה"ר גמורה. **הרוצה** לעמוד בכל ההלכות ובפרטים של די רשיות של שבת ילמד בעיון היטב בש"ס ופוסקים ויתבארו לו הדברים ועיין גם תשובה ארוכה בשו"ת ריב"ש סימן ת"ה בענין רה"ר וכרמלית.

היוצא לנו מכל זה דעירות גדולות שיש בהם סי רבוא וגם הם אינם מוקפת חומה וכמו שהיא באמננו הם רה"ר גמורה ואינן ניתרות בצוה"פ אלא בדלתות דוקא ולפי זה עיר ברקלין שיש בה יותר משלשה מיליאן גברי וגם נכנסים בה בכל יום אלפים ורכבות גברי ואין לה חומה סביב כודאי היא רה"ר גמורה ואינה ניתרת בצוה"פ ולכן העירוב בפלעטבוש אינה עירוב כלל וכל המטלטל שם בהרובות פלעטבוש הרי הוא מחלל שבת מן התורה לכל הדברים.

משה צבי אר"י ביק

(ב) הערת המערכת: ע"י ריסב"א מס' עירובין דף נ"ט.

סימן כ"ז

ד

י"א מנחם אב תשי"ט

לכבוד הרה"ג מוה"ר ישע"י מוב"י דירעקטאר שליט"א

קבלתי שני המכתבים שלו.

הנה מה שכ"ת מתמוה דהלא הסכמת הפוסקים דמחיצת הים מחיצה גמורה היא, אמת הדבר אבל זהו רק בכרמלית אבל ברה"ר מחיצה בידי שמים אתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכן כתבו התוס' להדיא במס' עירובין דף כ"ב ע"ב ד"ה דילמא ולא מצינו בראשונים מי שיאמר בהיפך מדברי התוס' הללו, וכן בגמרא עירובין דף ח' ע"א אמרו מעשה במבוי שצדו אחד כלה לים וכו' משמע שרק במבוי אמרו כן ומובא הדין בשו"ע סימן שס"ג סעיף כ"ט, ובמג"א שם סק"ל משמע ל"י שלדעת התוס' אף בכרמלית אין היב מחיצה, ועיי"ש במ"ז סק"כ שאוסר בעיר אחת שה"י הנהר מחיצה לטלטל ומשמע שהעיר ההיא לא היתה רה"ר רק כרמלית כמו כל העירות בימים ההם, עכ"פ ברה"ר דאורייתא לא מצינו מי שיתיר בו במחיצה בידי שמים, - ובשו"ת חכם צבי סימן ל"ז החזיק בדברי התוס' להלכה וכן כתב שם י"הדבר פשוט דמחיצה העשויה בידי שמים אתו רבים ומבטלי מחיצתא" עכ"ל.

וראיתי להגאון מוהר"ש"ע מוילנא זצ"ל בתשובה שישנה תחת ידי (ונדפס בשו"ת אחיעזר חלק די סימן ח') שהביא דברי התוס' להלכה בתשובתו לעיר פאריז וכתב שם בפירושו שפאריז היא רה"ר גמורה שיש בה ששים רבוא בוקעין אע"פ שאין בה בכל רחוב סי רבוא מכ"מ מקרי רה"ר וכו' עכ"ל, ולא התיר עירובין בפאריז רק משום שיש שם מחיצות שנעשו בידי אדם ועיי"ש בתשובתו, ואף שבשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סימן י"ד הקיל במחיצה של ים אבל כתב שם י"ש אין לנו רה"ר"י משמע דברה"ר גמורה לא ה"י מקיל נגד דברי התוס' ונגד החכ"צ.

אחרת אבל מה הפשט של שעריי מכוונין אם דוקא מקצה העיר עד קצהו או מקצה רה"ר עד קצהו זה אינו מבואר בתוסי ואין לכתה"ר שום ראי' משם לסברתו ופירושו.

מה שכתב כתה"ר כענין זה "מי יימר שהרהובות היו בנויים באופן שהעומד מרובה על הפרוץ אולי להיפך" עכ"ל גם אני אומר מי יימר שהיו בנויים כמו שכתה"ר רוצה אולי להיפך והדבר כמסק הוא עומד וא"א לבררו.

טו) בענין החששות הצדדיות שיש בתיקון עירובין במאנהעמן לא יהיו קלים בעיני כתה"ר, ורבים מגדולי הרבנים ומורי הוראה חוששים הרבה להם ואין לדונם כדברים של מה בכך ומכשולים גדולים יכולים לצאת מהם עד שיהיי הפרוץ [בדת] מרובה על העומד ואז ממילא יבטלו העירובין.

י) מה שכתה"ר חושש לאידך גיסא לאלה העבריינים המוציאים משא ביום השבת להצילם מאיסור זה הנה לפי דעת כתה"ר שבעיר מאנהעמן אין שום רה"ר דאורייתא כלל וכל איסור הוצאה שם הוא רק מדרבנן וגם אפילו דרבנן אין שם אי"כ אינם מקבלים שום אחריות על העבריינים אבל [לדעת האוסרים] אם יפרסמו היתר ההוצאה בגלוי ויבואו רבים אשר היו נזהרים בשמירת ש"ק כדת ולא הוציאו שום משא מבתיהם ביום השבת ועכשיו יבואו גם הם להוציא משא ביום ש"ק אזי ידעו שמקבלים עליהם אחריות גדולה שיסמכו רק על כתה"ר וחבריו.

אני על משמרתי אעמודה ולא לה הסומכים אל הוראתי אגלה להם דעתי בפירוש שלא יסמכו על היתר התקון ויזהרו שלא להוציא שום משא ביום ש"ק כמאז ומקדם.

משה צבי אריי ביק

* * *

סימן כ"ו

ג

י"ט תמוז תשי"ט

לכבוד הרב המופלג בתו"ש מוה"ר ישעיי טוב"י הלוי דירעקמאר שליט"א

כ"ת כותב לי ששמע שאני מכת האוסרים, הנני להודיע שאין כאן "כיתות" אלא הלכות, והלכות עירובין אינן תלויות בעיירות גדולות אלא ברשויות (א) ומפורש שנינו במסכת עירובין דף ו' ע"א שלערב רשות הרבים צריך לעשות דלתות דוקא והיתר צורת הפתח הוא רק כמבואות וכמו שאמר בעמוד כי שם רב יהודה במבואות המפולשין אבל ברשות הרבים צריך דלתות דוקא וכמבואר שם בגמרא ומוסכם מכל הפוסקים ואין בזה שום חולק, אך מה היא רשות הרבים יש בזה פרטים רבים ומבואר במס' שבת דף ו' ע"א ועייב וכן במס' עירובין, שם אולם בפרט אחד נחלקו בו הפוסקים הראשונים דהיינו שלכמה פוסקים כל רשות שמצויים בו רבים בלי שום מספר הוי רה"ר, ולהפוסקים אחרים צריך שיהיו בו ששים רבוא דוקא שיהיי רה"ר גמורה ושתי הדיעות מבוארות בשו"ע סימן שמ"ה סעיף ז', ועיי"ש במ"ז ומג"א שנחלט הדין להקל דאם אין שם ס' רבוא אינו רה"ר וממילא אי"צ דלתות וניתר בצורת הפתח, אבל בעיר שיש בה ששים רבוא היא רה"ר גמורה וכדי להתיר בה הטלמול צריך דלתות דוקא, ולית מאן דפליג בזה, ומה שכתבו הראשונים שאין לנו רה"ר בזמתיז זהו מפני שבמים הקדמונים לא היתה עיר מצוי שהיו בה ס' רבוא ולכן אינה רה"ר, אבל בזמננו בעיירות הגדולות שיש בהם ס' רבוא הוי רה"ר לכל הדעות ולכן אי אפשר להתיר בה הטלמול עיי צוה"פ אלא עיי דלתות דוקא.

והנה ישנם כאלה שחושבים שצריך שיעברו ס' רבוא בכל רחוב ודוקא אז הוי רה"ר גמורה, אולם ברש"י עירובין דף ו' ע"א ד"ה רשות הרבים כתב בפירוש ועיר שמצויין בה ששים רבוא, וכן בדף נ"ט ע"א ברש"י ד"ה עיר כתב "עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא" משמע להדיא דתלוי בעיר ולא ברחוב ואם נכנסין בעיר ס' רבוא

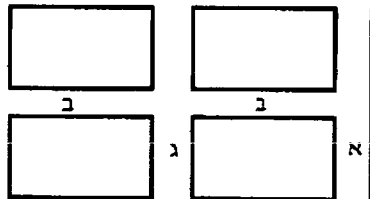
(א) הערת המערכת: כנראה שהשואל כתב שהאם דין עירוב תלוי בגודל העיירות.

גדולה" שאמרו בגמרא" עכ"ל לא ידעתי אנה ואיפה מצא הודאות הזאת ולדידי אפשר שיש לומר ודאות להיפך שיש על זה שם של פלטיא גדולה ולברר הדבר אי"א כלל.

ה) **בדבר** חידושו של החז"א (עירובין סימן מ"ג סק"ה) שבערים שישנן רחובות לכל האורך ורחוב יש להן תמיד ג' או ד' מחיצות עם פירצות (ג) ולא נחשב לרה"ר דאורייתא, ואני הקשיתי על זה שמתמיד היו כל הערים כן וכתה"ר כתב שלא נכון לדחות דברי החז"א וצ"ל במילים בעלמא ולא זו הדרך, הנה לא ידעתי למה נכון הוא הדרך להקשות על כל גדולי המפרשים והפוסקים ועל החז"א אין נכון לעשות כן והלא זו היא דרכה של תורה שניתן רשות אפילו לבר בי רב דחד יומא להקשות על הגדול ועד שימצא תירוץ לקושיתו עדיין קושיתו במקומה עומדת.

מה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"א ד"ה חייב עליהן לסברת החז"א לא ראיתי שם רא"י כלל ואדרבה משם רא"י להיפך שכתבו שירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין לדעת ר"י ומכ"ש להכמים משמע מדבריהם שרחובות כאלו אינם מחיצות עם פירצות וזה הוא שלא כדברי החז"א, ומה שהביא כתה"ר רא"י מדברי התוס' הללו שירושלים היו שערים מכוונים מדי צדדין, הנה זה דבר פשוט ומי אמר

(ג) הערת המערכת: וז"ל החזון איש שם ונראה וכל שיש ג' מחיצות של עומד מדובה עדיף משם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ולפ"ו בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בתוצות רחבות ט"ו אמה וס' רבוא בוקעין כרם, שרזב ב' הוא רה"י גמורה מן התורה שיש לה ג' מחיצות עומ' אף שרזב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין כרם לא מבטלי מחיצתא הוא דפירצה יתר מ' אוסרת אינו אלא מדרבנן ומן התורה אין כל פירצה אוסרת כל שעומ' ד', וכיין שרזב ד' הוא רה"י גם רזב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להם ג' מחיצות ומה שהם פתיחות רזב ד' היא כמחיצה שרזב ד' היא חצר מקפת, עכ"ל.

ומה שכתה"ר האריך בענין זה במכתבו והביא מעמו ובאורו של מהר"ם כשר אין זה נוגע לעניננו כלל כי הוא דן רק בטעם מפולש והמקור של מפולש אבל מה זה מפולש לא הביא על זה שום רא"י כלל, גם מבואר שגם החשש שלי בענין הגשרים המפולשים עדיין במקומו עומד ומה שכתה"ר קורא חשש זה בשם "בלבול" הנה באמת אני מבולבל בענין זה כיון שלא מצאנו כיאור נכון מפורש להדיא בדברי הראשונים וגם גדולי האחרונים לא ביארו דבר זה כלל ואיך אפשר להוציא היתר לאיסור חמור כזה על סמך הסברות וההשערות בלבד, וכבר אמר ר' יוחנן במ"י גיטין (י"ט ע"א) "וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה", ואיך אפשר לומר בבירור גמור שבקעיר כה גדולה אין שום רה"ר דאורייתא בשעה שבוקעין בה בכל יום מיליוני אנשים, ולענין אם נדייק היטב נראה שנמצא בה כל מיני רה"ר דאורייתא שמנו חז"ל, ועכ"פ מספיקא לא נפיק.

ו) **הפשוט** שלי בדברי הרמב"ן עירובין ג"ט (ב) בענין פלטיא נראה נכון בעיני ואם כי כתה"ר אינו מסכים לו אבל גם אני איננו מסכים לפירושו של כתה"ר ומה יועיל הוכוח בזה כל אחד מאתנו יחזיק בסברתו ופירושו וכבר כתב הרמב"ן בעצמו בהקדמתו לספרו מלחמות שא"א להוכיח בסברא דבר ברור והדבר צריך תלמוד.

ז) **מה** שכתב כתה"ר (שליט"א) [ז"ל] "שהרחובות שעומדים שם סוחרים למכור סחורותיהם ודאי שאין לזה בנוא יארק שם של "פלטיא

(ב) הערת המערכת: וז"ל הרמב"ן ויש לומר עוד שלא אמר ר' יהודה שתי מחיצות תורה אלא רחוב שש עשרה שדוך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם ודבר ממדבר דליכא מחיצות אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והוא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועין ועומדין שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה, עכ"ל. והרה"ג מקבל התשובה רצה לומר שאני רבים ומבטלי מחיצתא נאמר רק על העוברין דרך המקום ולא להבאים להמקום עצמה, והקשה לו מדברי הרמב"ן האלו, וע"כ פירש דבריו דחוקא בעומדים שם כל היום. (קו' תיקון עירובין דף ק"ד ק"ה).

וע"ז כנראה השיבו רה"ג המשיב דמה שהצריך הרמב"ן לכל היום הוא לר' יהודה ולא אתי רבים ומבטלי שני מחיצות דאורייתא, וע"ז הביא הרמב"ן י"א שאם קבועין שם כל היום אז אף לר"י מבטלי, אבל באופן דא"י רבים ומבטלי מחיצתא ודאי שאין שום סברא להלק בין קבועין שם מקצת היום לבין הישג שם זמן מיעוט.

אינו רוצה להיות בראש המתירים עד שתהיי כנופיא של רבני מאנהעמן ואז גם הוא משתתף עם המתירין עכ"ל כתה"ר הנה, לפי עני"ד משמעות המכתב שהגאון מוהרי"א הענקין (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא ימחה בהמתירין אבל אינו מבואר כלל במכתבו שיסכים עם המתירין ואדרבה הוא כתב בפירוש שהלילה לו להורות לכל העיר ולא כתב כלל שיסכים לזה.

(ב) **בדבר** חוות דעתו של הגמרה"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] גם הוא כתב להדיא שרק אינו מוחה נגד המתירים אבל אינו מסכים כלל עמהם, ועם הגאון הנ"ל דברתי ביחוד זה לא כבר, כשהיינו מסובים בבית מילה, והיי שם גם אחד מחברי הועד של תיקון העירובין ואמר בפירוש שאינו מסכים להתיקון כלל וגם הוא כהרה"ג מהרי"א (שליט"א) [ז"ל] מרוב ענותנותו לא יבוא למחות.

(ג) **בנוגע** לשאר רבני מאנהעמן לפי ידיעתי בבירור רוב הרבנים מורי הוראה אינם מסכימים להיתר ואין זה דמיון והשערה כלל כאשר כתב כתה"ר ואין שתיקתם כהודאה כלל, ומה שכתב כתה"ר כי אלה שלא יבואו להאסיפה לא יבואו בחשבון, הנה בפשוט אכתב לו שלא תהא כן, ומה שהביא מתשובת הרשב"א ח"ב סימן ק"ד [שרצה להביא רא"י מדבריו שאינם בחשבון] הנה שם מבואר להיפך ממש מדברי כתה"ר וכתב שם בפירוש שאם אף אחד מסתלק מהבי"ד אין רשות ביד הנותרים לדון אף אם יהא הרוב, ועיינתי שם בפנים וזה"ל "דבר ברור הוא זה שאילו היו אלו העשרה נכררים לדין אם נסתלק האחד נתפרדה ולא עוד אלא אפילו אמר איני יודע אינן יכולין לדון ולגמור הדין עפ"י התשעה הנותרים שאין הולכים אחר הרוב אלא כשרבו המזכין על המחייבין או המחייבין על המזכין מתוך משא ומתן של כולם אבל כשהמיעוט איננו לא"י עכ"ל וכן כתב בסוף התשובה וזה"ל אבל רוב הנפרד מן הכלל ודנין או בוצעין לעצמן שלא מתוך משא ומתן עם הכלל או שלא במעמדן לא עשו ולא כלום עכ"ל מבואר מדברי רשב"א אלו דאף אם יבואו רוב רבני מאנהעמן להאסיפה לא יוכלו להורות לכל העיר אם המיעוט לא יהי שם במעמדן וכ"ש אם רוב מורי הוראה לא יבואו להאסיפה בודאי שאין רשות להמיעוט לעשות החלטות בלי הסכמת הרוב, ואם נדון מדברי הרשב"א אלו אז נבוא למסקנא שאף אלה הרבנים שמסופקים בדבר ואומרים איני יודע מעכבים

את החלטת הרוב וכמו שכתב להדיא דאף אם האחד אומר איני יודע לא יוכלו הרוב לדון ולכן א"א להוציא ההיתר עד שיבואו רוב חשוב ממורי הוראה להאסיפה והמיעוט הנשאר יבטלו דעתם להרוב בפירוש.

(ד) **בזה** שכתב כתה"ר שאף אחד לא מצא מה לדחות את הבירורים שהוציאו בזה גדולי התורה הנה זה רק דמיון והשערה כי באמת ישנם כמה וכמה שמצאו מה לדחות אולם מחמת טעמים וסיבות שונות לא באו בכתובים אבל אין לידון שתיקתם כהודאה בשום אופן כלל, עד שיבררו.

(ה) **בענין** מפולש משער לשער במחכית לא ביאר לי במכתבו שום חדשות כלל ועדיין הספק שלי במקומו עומד כי כל רה"ר המפולש משער לשער אפילו אם אינו הולך מסוף העיר עד סופה רק שאינו סתום זהו רה"ר דאורייתא, ומה שכתה"ר כתב שהכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר עד קצהו לא הביא כתה"ר שום רא"י על פירושו זה ואני עדיין על משמרתי שהדבר בספק הוא עומד וכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין (שליט"א) [ז"ל] שענין מפולש משער לשער לא נתברר כראוי בפוסקים וצריך לחשוש לכל הספקות בזה, ומה שהביא כתה"ר מדברי הרמב"ן בעירובין דף נ"ט ע"א [וז"ל בא"י הולכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד לחוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל הכפרים שבעולם עכ"ל] אין רא"י משם שיש לפרש כוונת הרמב"ן דמיירי באופן שמבוי אחד הולך מתחלת המדינה עד סופה ואז בודאי צריך המבוי הזה להיות מפולש מסוף המדינה עד סופה אבל בעיר ובמדינה שיש בה כמה מבואות המפולשים [ובין הכל הולכין עד חוץ למדינה] כל מבוי הרחב ט"ז אמה ובוקעים בו סי רבוא ומפולש [כל אי מהן] משער לשער יש לדנו כרה"ר דאורייתא ועדיין הדבר בספק הוא עומד וכיון שכל ההיתר תלוי בפרט זה בעיקר לכן כל זמן שהרבנים הגדולים דמאנהעמן לא יגלו דעתם בפירוש שאין שום מבוי מפולש במאנהעמן, כי פשט תיבת מפולש היינו דוקא מקצה עיר מאנהעמן עד קצהו ואם לא אין זה מפולש, א"א לדבר כלל מהיתר ותקן עירובין במאנהעמן.

ג נראה מדברי הרשב"א שלא דוקא בפלמיא הדין כן אלא בכל רה"ר מדכתב שם באותו סעיף "וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונן זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והענלות" עכ"ל, מדכתב "וכן" המבואות משמע שיש להם להמבואות המפולשין כל הדין של פלמיא ולכן משמע בפשימות שגם לפרטיא והוא דרך המלך הדין ככה דהלא פרטיא יותר נחשב לרה"ר ממבואות המפולשין ועוד מדכתב הרשב"א "והעם עוברין ביניהן" משמע שחכל תלוי כמה שהעם עוברין ביניהן וממילא לא דיבר נכונה בהפרדס שנה ל"ג חוברת ט' עמוד 14, 15, 16 לחלק בין פלמיא לרה"ר אחר דברשב"א מבואר להדיא דאין חילוק ביניהם ומה שתפס הכותב בהפרדס את הגאון בספרו אגרות משה שכתב "פרטיא ופלמיא" יחדיו אחר שלהרשב"א יש חילוק ביניהם אבל האמת הוא שהצדק הוא עם הגאון בספר אגרות משה שאין חילוק ביניהם ובפרט כשאין להעיר זולתו רק צוה"פ בודאי שאין חילוק בין פרטיא לפלמיא או בין מבואות המפולשין.

מה שכתב בהפרדס שבעיר נוא יארק אין במציאות פלמיא כי כל בתי המסחר הגדולים אינם ברחוב רק הכל בבית עיי"ש בעמוד 16 הנה האמת היא שגם כהיום נמצאים סוחרים בנוא יארק בכמה רחובות וכמו שכתב בעצמו בהפרדס, ומה שכתב שם שכיון שהסוחרים ברחובות זעירים ודלים ואין להם שם של פלמיא גדולה איני יודע היכן מבואר השיעור של המסחרים בכמות ובאיכות שעי"י יחשב הרחוב לפלמיא וכי מבואר באיזה מקום שצריך דוקא בתי מסחר עשירים לפלמיא אתמהה ולכן כיון שהודה בעצמו שעדיין ישנם רחובות שסוחרים בהם בודאי שנחשבים לפלמיא, ועוד מבואר ברשב"א שם בפירוש שמתקבצים שם לסחורה ולעשות שם צרכיהם משמע שאם מתקבצין לצרכים אחרים ולאו דוקא למסחר ג"כ נחשב לפלמיא וידוע שישנם כמה בתי מסחר למאות או לאלפים שאף שבתו המסחר המה בבית אבל הקונים עומדים ברחוב ובפרט בימות הקיץ ובודאי זה נחשב לפלמיא.

בדבר הגשרים הנה ישנם גשרים בנוא יארק שמפולשים משער לשער כמו הגשר דושירש וזאשינגטון וכו' בהם יום ולילה ממש לא ישבותו ובודאי שגשר כזה נחשב בעצמו לרה"ר וכיון שרחובות העיר מפולשים לגשרים כאלו כמו דילענסי פארט, פארט וזאשינגטון ע"ו, אי"כ צריך דלתות דוקא לגשרים ולא די בצוה"פ ומה שלמטה מן הגשר הנהר

מקיף יש לדון אם הגשר מבטל המחיצה בידוע אבל בעניננו כידוע שהגשרים אינם בנויים רק על גדות הנהר אלא מתחילים באמצע העיר והולכים ומתפשטים עד לצד האחר של עיר אחרת ולכן בוודאי שזה נחשב לרה"ר.

בדבר הנהר כעצם יש לחקור שבכמה מקומות הנהר רחוק מבתי העיר כמה וכמה אמות ובשני צדי העיר ישנם דרייווס המקיפים אותה ויש לחקור אם נחשבים כתוך העיר או כמחוץ לעיר וא"כ הנהר המקיף הדרייווס בודאי יש לחשבו כמחוץ לעיר וצ"ע.

ממני משה צבי אריי ביק

סימן כ"ה

ב

יום י' עשי"ק בי דרי"ה אדר תשכ"א

החוו"ש וכמ"ס לכבוד הרה"ג המפורסם צמ"ס חוי"ב כש"ת מוהר"ר יוסף דוד מאסקאוויץ (שלימ"א) [זצ"ל]. [מח"ס תיקון עירובין].

את מכתבו, עם התשובות על ערעורי בענין תיקון עירובין במאנהעטן, קבלתי בשבוע זה (א), והנה כדי שלא תהא שתיקתי כהודאה על התשובות לכן באתי עוה"פ במכתבי זה להודיע לו לכתה"ר שעדיין לא נחה דעתי כלל בתשובותיו המפקות שיש לי בתיקון זה עדיין במקומן עומדות ואבוא כסדר מכתבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

(א) **בדבר** חוות דעתו של הגרי"א הענקין (שלימ"א) [ז"ל] שכתה"ר צירף מכתבו בענין זה, הנה הגאון הנ"ל כתב להדיא "ובפרטים הנני מסופק" וכיון שהוא מסופק בפרטים בודאי שאינו יכול להסכים, גם מה שכתב "יש מקום לסמוך על בעלי ההיתר" איננה הסכמה כלל שכתב רק יש "מקום" ולא דבר ברור, ומה שכתה"ר דייק ממכתבו "שמרוב ענותנותו

(א) מכתב הזה הוא מכתב שניה לרה"ג הנ"ל אחר שכתב תשובה להשגותיו על היתר העידוב. מכתב ראשון לא הגיע לידינו וע"כ בכמה קטעים הדברים אינם מפורשים כ"כ.

סימן כ"ח

עוד תשובה מהרה"ג הנ"ל זצ"ל

בענין אי נוסעי מכוניות מצטרפים לס' רבוא

בירחון עולת החדש מחדש שבט תשל"ט סימן מ' דן שם הרה"ג מוה"ר ח"ש גליק שליט"א בענין רשות הרבים גמורה והביא שם דעת שו"ת בית אפרים סימן כ"ו דדוקא עוברים ברנל נחשבים במספר ששים רבוא ולא העוברים במרכבות ועגלות וכן נקט להלכה מהרש"ם בתשובותיו ח"א סימן קס"ב. ומזה בא לידי מסקנא דהעוברים במכוניות אינם נכנסים במספר ששים רבוא.

והנה בשו"ת בית אפרים כתב שם להדיא דדוקא הנוסעים בעגלה וקרן למעלה מעשרה טפחים לא נכנסים בכלל ששים רבוא. וזה לשונו שם בסוף התשובה "אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והיושב בקרון וכו' משום דאין תחומים למעלה מעשרה וא"כ אין זה הרוכב מבטל מחיצות שהמחיצות על למטה מיו"ד עשוין שלמעלה הוא מקום פטור וכו' אפשר כיון דעכ"פ הוא מהלך למעלה מיו"ד ששם אין צריך למחיצות להוציאו מכלל רה"ר לא במלי מחיצות דלמטה מיו"ד בהכ"י ועיי"ש עוד שהאריך בזה, וגם על סברא זו כתב הנ"א דהוא סברא חדשה, ממילא נדון מזה להיפך שהנוסעים במכוניות שבזמננו שהן למטה מיו"ד טפחים נחשבים כהולכי רגל ונכנסים במספר ששים רבוא לעשות רשות הרבים.

מהרש"ם בתשובותיו הביא דעת הבית אפרים בקיצור ולא ביאר דדוקא בנוסעים למעלה מיו"ד טפחים, כי אז בימים ההם היו כל העגלות והקרנות שאנשים נסעו עליהם למעלה מעשרה טפחים וצריך לעיין בבית אפרים גופא.

נאום משה צבי אריה ביק

סימן ל"ח

תשובה מרב אחד שליט"א

בענין תיקון עירוב בכארא פארק

ראיתי קונטרס של הרה"ג מו"ר ר' יצחק זני סופר שליט"א בהיחזק תיקון עירובין בשכונת בארא פארק ולשונו עט סופר מהיר בחריפות ובקיאחות ונחת לעומקא דדינא ומ"מ אס לדין יש תשובה וכמו שנבאר בעוהשי"ת.

כתב באות ד' דבקיעת רבים שלא במקום המחיצה לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכו"ע זמש"כ הרב סי' שס"ג איירי במחיצת ביד"ש וכמ"ש ח"ס סי' פ"ט והרב ענמו קו"א סי' שמ"ה עכ"ל.

ואנחנו לא נדע מקום לחלק בין מחיצת ביד"א למחיצת ביד"ש אלא מה שמבאר בחוס' עירובין כב: וכפי האחרונים דמחיצת ביד"ש מודו רבנן דא"ר ומבטלי מחיצתא, וזוה חלקן דמחיצות ביד"א לא א"ר ומבטלי מחיצתא, אבל לר"י דס"ל דאפי' במחיצות ביד"א א"ר ומבטלי מחיצתא וכמפורש שם בתשו' חת"ס בגשר הנעשה ביד אדם לר' יהודה א"ר ומבטלי מחיצתא א"כ אמאי לא יהי בקיעת רבים שלא במקום

המחיצה לבטל כמו דס"ל אליבא דרבנן במחיצות ביד"ש וזה פשוט.

ובן מפורש בס' חמד משה הובא בקונטרס הליכות עולם סי' ג' אות ז' דמחיצה של חל מחלקט וגשר לעולם אין הרבים עוברים במקום המחיצה אלא מעל המחיצה אלא דסברי רבנן במחיצות ביד"ש ור"י במחיצות ביד"א דאינו גודר מקום שרבים עוברים בו ע"ש שנבאר דין זה באריכה אך דמ"מ העלנו שם ובס' י' אות ג' דיש צוה שליגתא הראשונים וד' הרמב"ן דבעינן בקיעה במקום המחיצה ווגם הריטב"א מוכח כן אלא שהוא אויל בשטות דלא בעינן רה"ר לבטל מחיצה, ולהך שיטה באמת בעינן בקיעת רבים במקום המחיצות לכ"ע וכמשנ"ח שם].

ובן מפורש בלשון החזו"א סי' מ"ד סק"י"ג ובמקום שאין מבטלין צוה"פ לר' יוחנן עירובין כב. אין מבטלין מחיצה לדידן בעשו' ביד"ש עכ"ל, ואי נימא דאס אין בקיעת רבים במקום המחיצה אינו מבטל צוה"פ הכי נמי לא יבטל מחיצה העשויה ביד"ש, והרי מפורש החס

דרה"ר מן הגדות הנחר ולפנים הוי ניתא חשמשהי ומבטלין מחיצות גדות הנחר עי"ש ומצין.

ולפי"ז הפרטות יתר מט"ו אמה אע"ג דלא בקע רבים במקום הפרטות תליא בפלוגתא דקמאי אי רבים הצוקעים במקומן מבטל מחיצתא לר"י ווגם ירושלים לאחר שנפרטו צוה פרטות אינו מבואר שהוי רבים צוקעים במקום הפרטות]

מש"כ באות ה' בפרטות פחות מ"ג אמה ושליש לא מבטלי בקיעת רבים להך דעה דרה"ר המתקצר פחות מ"ג ושליש לא הוה רה"ר וכיון דבמקום המחיצה לא הוה רה"ר לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכ"ע (ר"ל להשיטות דא"ר ומבטלי דוקא ברה"ר) דבר זה אינו נכון לכו"ע, וכמשנ"ח בקונטרס הליכות עולם סי' ג' אות י' דמפורש בחוס' עירובין כב דאמצע הפילוש בירושלים ה"י רה"ר לר"י דס"ל צ' מחיצות מה"ח (וכ"כ בצעה"מ שם) והרי בשער העיר ה"י צוה"פ ושם ה"י רה"י והאיך מבטלי בקיעת הרבים במקום דל"ה רה"ר ומוכרח או דלא בעינן בקיעת הרבים במקום המחיצה או לר' הרמב"ן דבעינן בקיעת רבים במקום המחיצה מודה

דבקיעת רבים מבטל גם במקום דלא הוה רה"ר אלא דהס אמרי והס אמרי דמקום שבלא"ה לא הוה רה"ר לא איכפ"ל דבקיעת רבים כיון דאינו אלא מדרבנן, אבל אמצע הפילוש הוה רה"ר דאורייתא מבטלין בקיעת רבים צוה"פ אע"ג דבמקום הצוה"פ הוי רה"י וכן בשכונת בארא פארק דיש רה"ר דאורייתא לא מהני מחיצת העומ"ר במקום הפרטות אע"ג דהוי פחות מט"ו אמה או מ"ג אמה ושילוש ובמקומו לא הוי רה"ר מ"מ מבטל המחיצה ואינו מועיל להקף הרה"ר וכ"ז פשיט וברור.

וא"כ לשיטות דפוסקים כר"י דאחי רבים ומבטלי מחיצתא בודאי חשיב רה"ר מיהו נהיגי העולם כשיטת דלא א"ר ומבטלי מחיצתא אבל מה שהכריע כדבר פשוט דפרטות יותר מ"י לא הוי אלא דרבנן זהו פלוגתא גדולה בין האחרונים ויש הרבה ראיות מן הראשונים שהוא מן הסורה ונמצא הכל בקונטרס הליכות עולם סי' ד' עוד הארכנו שם בס"י ה' דאכתי י"ל דהוי רה"ר מדרבנן ואכתי לא מהני צוה"פ והדברים ידועים.

ומה שהאריך בענין הגשרים לפי השיטות בגג הבולט לעד הבליטה הוי רה"י אלא דפרק

למקום האסור לא חשיב רה"ר וחידוש דבנין דידן שיש מחיצה אלא שהגשר נכנס לתוך העיר מעל המחיצה לכ"ע הוא רה"י אלא שפרוץ לגשר דהוי מקום האסור [דהגשר עצמו הוא רה"ר] וא"כ אפילו לשיטת דאחי רבים ומבטלי מחיצתא לא הוי רה"ר דאין רבים בוקעין במקום המחיצה אלא מעל המחיצה ולפמשינת לעיל גם זה אינו מוכרח דהרה"ר במקומו אינו נגדר אלא ע"י מחיצות המעכבים הילוך הרבים והכא שהרבים הולכים ע"י הגשר מעל המחיצות י"ל דשפיר אחי רבים ומבטלי מחיצתא להנך שיטות דלא בעי בקיעת רבים במקום המחיצות אך דיב לעיין בזה דאולי אחי מיקרי דהמחיצות מבטלי הבקעת רבים ובקיעה על הגשרים מילתא אחריתי ואינו דומה לבקיעת רבים על חל המחלקט [שכ' לעיל בשם החמד משה] ויל"ע בזה

ביהו עיקר דין הגשרים הגם שבאג"מ נטה להקל דדומה לגג הבולט, מיהו בחשו' אמרי ישר סי' צ' צאר היע"ב דאינו דומה כלל לגג הבולט ודבריו קלוזין לעינים דבגשר שצדו השני שיה לקרקע עולם שהוא רה"ר לכך הגשר גיפא נעשה רה"ר, וכל דין גג הבולט משום דהבליטה כלה לאויר העולם

למעלה מי ע"כ חשיב למעלה מי אבל גשר דינו כקרקע עולם, ולפי"ז נראה לדון בגג הבולט שהבליטה שיה לקרקע עולם האם בזה נימא דהגג עד מקום הבליטה רה"י ונראה פשוט דחליא בתרי טעמי שנאמרו בזה דלפמשי"כ בשו"ע הרב ז"ל סי' שמ"ה הטעם דאויר רה"י דבית עולה עד לרקיע ה"י למעלה הוי רה"י, אבל לפי הטעם של המהרש"א וכדאסבור בשו"ת אבני נזר סי' ער"ב סק"י דעמוד גבוה י' זרזב ד' הוי רה"י בלי גוד אסיק משום דמחיצות מונעים רגל רבים ומבדל ע"י המחיצה מקרקע עולם של הרה"ר א"כ כ"ז בגג הבולט שכלה לאויר העולם אבל אם הבליטה מגיע עד רה"ר ואין המחיצה מועיל למנוע רגל הרבים פשיטא דלא הוי רה"י כלל.

ובאמת דין זה מפורש בעירובין מ"ד ע"ב דמערה הוי רה"י וגג המערה כ' שם הריטב"א דרה"ר גמורה היא כי שיה לרה"ר הרי דכל דאינו מיבדל מקרקע עולם של הרה"ר הוי רה"ר גמורה, מיהו לטעם הרב ז"ל משום דאויר רה"י עולה עד לרקיע ז"ב עדיין אמאי חשיב גג המערה רה"ר ולא אויר רה"י עולה עד לרקיע, וע' אהלי יעקב (עירובין דף ר"ס) דגם ברה"י

עולה עד לרקיע לא חשיב רה"י אלא היכא דהמקום מובדל מקרקע עולם ע"ש ובאמת י"ל באופן אחר דאויר רה"י נמבטל לכ"ע מהלוך לרבים ואפי' לרבנן דר"י וכע"ז לדדנו בקונטרס הליכות עולם סי' ה' אות ו' במחיצת אויר רה"י ד"ל דנמבטל אפי' לרבנן ע"ש ועכ"פ הדין מזואר דכל דאינו מובדל מקרקע עולם שפיר חשיב רה"ר ואין דינו כרה"י הפרוץ למקום אסור.

המורה מהאמור דפרלמ הגשרים חשיב פרצה גמורה ואין העיר נעשה רה"י ע"י היקף המחיצות דאינו מובדל מקרקע עולם ע"י המחיצות דע"י הגשר הוי פרוץ

לקרקע עולם ווע"ש באהלי יעקב הביא כל שיטות האחרונים בזה] וא"כ דינו כשאר פרצות דאוסרין למ"ד אחי רבים ומבטלי מחיצתא וכן לשיטות דפירצה יתר מי' הוי מה"מ ווע"ש עוד באהלי יעקב דר"ל דגם לפי השיטות דחשיב רה"י מ"מ הוי רה"ר מדרבנן עפי"ד שו"ע הרב סי' שמ"ה ע"ג ע"ש וז"ע בזה]

ונתבאר דשכונת צארא פארק דינו כשער עיירות גדולות שנחלקו בזה אי מהני לערבן בזה"פ והעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועכ"ל, ויאיר עינינו צמאור חורה"ק.

ח.פ.מ.

המו"ל קונטרס הליכות עולם בענין רה"ר בזה"ז

* * *

בענין היתר עירובין בעיירות גדולות

בכל יום אצל משה כמש"ל אבל מחנה ישראל לא הי' דריסת רגלם מצוי' תמיד אלו לאלו לכן לא הוי' רה"ר לדעתם עכ"ל. הרי שפתי המשכנ"י בדרך מללו, שלדעת השו"ע, לא הי' מחנה ישראל רה"ר, משום שלא הי' מצוי' תמיד דריסת רגלם אלו לאלו, ואע"ג שהי' מחנה ישראל עיר שדרים שם ס"ר, ודוקא מחנה לוי' שהי' הולכים שם כל הס"ר כל יום אצל משה רק שם הי' רה"ר, ומזה ילפינן דרה"ר צריך ס"ר כל יום, וחזינן כאן להדיא דעת המשכנ"י דלפי שיטת המחבר גם בעיר לא מצרפינן כל הרחובות, אלא בעינן בכל רחוב בפניע' שיהא עוברים שם ס"ר.

ב. המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח ח"ל: "דכיון שהרגלים הי' סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי' שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום אחד ס"ר" הרי להדיא דעת מהרש"ם, דאע"ג שהוא מירר כאן מדגלי מדבר שהי' עיר של ס"ר, והי' ס"ר מצוינן בצירוף כל הרחובות, הוצרך לפרש, דמה"ט הי' אצל העגלות רה"ר משום שהי' שכיח שיבואו אלה מפה וכו' והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, ומוכח דלית לוי' הך טעמא דמצרפינן הס"ר מכל הרחובות העיר.

ג. הדברי מלכיאל בשו"ת חיד" סי' ג' בסופו, ח"ל: "ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר. כיון שאין שם רה"ר מפולש, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחת" הרי בפירוש כתב שגם בעיר בעינן שילכו כל הס"ר ברחוב אחת, והוסיף עוד דמה"ט נהגו הלכה למעשה לערב אפילו בעיר שדרים בו ס"ר, כי לא יזדמן שילכו כולם ברחוב אחת

ד. המנחת אלעזר בשו"ת ח"ג סי' ד', ח"ל: "גנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז ווינן וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא שאפילו בעיירות גדולות ההם שהבית אפרים בשעתו כבר כתב שיש בהם ס"ר, מ"מ נקט המנח"א שאין רה"ר רק הרחובות הגדולות שעוברים בהם ס"ר, וכמו שביאר זאת

ע"ד מה שחדפיסו בקובץ כרם כיבנה תשובות מהגאון הצדיק מהר"ם ביק זצ"ל, בו הוא מבאר דעתו לאסור תיקון עירובין בעיר ברזקלין, תרבותינו לתבתי'ר, כי עיקר ההיתר בשכונותינו בארא פארק, הוא על דעת כמה וכמה גדולי הפוסקים ז"ע, אבירי הדעות, גדולי הדורות, אשר בחמלת ה' עלינו השאירו אחריהם ברכה, ועל דעתם דעת תורה אנו סומכים, ולשיטתם אין כאן שום בית מיחוש ונדנדוד של חשש כל דהו, אלא יש כאן היתר ברור ומודות מאוד, ועליהם בודאי פשיטא כי שפיר דמי לסמוך גם לכתחילה, וגם למהדרין ומדקדקין ביותר. ולכן אף שכרדאי מכירים כולנו את מקומנו נגד גאוני ארץ, כמו הגאון הגדול בעל האג"מ זצוק"ל, והגאון הגדול בעל משנת אהרן זצוק"ל, מ"מ מסורת אבותינו בידינו, ואנן בדין לסמוך לכתחילה על דעת הגאונים וקדושים, אשר דבריהם נר לרגלינו, ונבא בזה בקוצר אמרים, למאן האמת.

הנה הגאון הצדיק מהר"ם ביק זצוק"ל כתשובתו הנדפס בקובץ הג"ל עיקר תוכן דבריו, וטעמו לאיסור, כי הוא חפס בפשיטות כי בעיר מצרפינן לחשבון הס"ר מכל הרחובות העיר, וזו שיטת בעל האג"מ, ואמנם האמת הברור שהרבה גדולי עולם נקטו בפירוש להיפך, ולדעתם אין שום חילוק בין עיר, לבין חוץ לעיר, ותמיד בעינן שיהא ס"ר עוברים באותו רחוב, ובלא"ה אינו רה"ר כלל לדעת הי"א שהביא המחבר דנקטינן כוותיהו.

ומהם:

א. המשכנ"י ברעת המחבר ח"ל: "עכ"פ למדנו מדברי התוס' דרה"ר ילפינן ממחנה לוי' ומזה הוציאו הפוסקים דבעינן ס"ר בכל יום כמוש"כ המחבר בשו"ע סי' שמ"ה וי"א דכל שאין ס"ר עוברים בו בכל יום כו' ונמצא לשון זה גם בפוסקים ראשונים ונלמד ממחנה לוי' וכן מבואר בס' דקק דילפינן לוי' ממחנה לוי' שהי' הולכים אצל משה, וכי"ז מדקדוק הגמ' זו משה היכן הוי' קאי רמשמע שלא הי' רה"ר כי אם במחנה לוי' עכ"ל, ועוד להלן ח"ל: "ודעתם שבמחנה לוי' הי' כל העם הולכין

האדמו"ר ממזנקאטש שליט"א בתשובתו המפורסמת, ומוכח להדיא דעתו שאין מצויין לחשבון הס"ר מכל הרחובות

שהוא הפ"י הפשוט בדעת הי"א שהביא המחבר, דנקטינן כוותיהו.

ומזה לבד כבר יש לנו היתר מורוח מאד לערב כאן בבארא פארק, בלי שום חשש ופקפוק, ובלי שום צירוף של התירים אחרים.

אלא שיש מהרבים הגאונים שליט"א שאת טרוח ומצאו עוד טעם מורוח להתירא, והוא היקף המחיצות, שנתברר בבירור אמיתי, ע"י כמה וכמה קברצות של רבנים מובהקים ובאי כחם, שטרחו שעות רבות, בידור אחר בידור, לבדוק המציאות, ומצאו שכונת בארא פארק מוקפת במחיצות גבוהות עשויות בידי אדם, מג' צודים, והרי בכגון דא כבר פסק האחייעור והחזו"א הלכה למעשה בעיר פאריז, שמותר לערב בצוה"ם, ועוד הוסיפו לאחזנה לברד שיש לשכונת בארא פארק גם שם ד' מחיצות, והגאון הצדיק מהר"ם ביק וצוק"ל שכתב שאין המציאות כן, ואשר יש הרבה פירצות, זהו משום שבאמת אז בזמנו הי' כן, אבל בעזשה"י המציאות נשתנה היום כי בשנים האחרונות הוסיפו לבנות מחיצות, עד שכהיום יש ג' מחיצות כמעט שלימות. ואף שבאמת אין אנו צריכים מחיצות שלימות כלל, שהרי עומ"ר מהני מהי"ת אפילו בפירצה יתר מ', וכמושי"ב האחייעור אודות המחיצות טיבב פאריז, שאף שיש שם חרבה פירצות ויתר מ"מ עומ"ר מהני מהי"ת והנה גם מצד זה הטעם בלחוד כבר יש ג"כ היתר מורוח מאד לערב בצוה"ם, וכ"ש שיש לנו שני עמודי היתר גם יחד, וכל אחת כדאי הוא לעצמה,

ובכן לדינא לית כאן שום בית מיוחד, ופשיטא שכל הרוצה לסלטל יש לו על מי לסמוך, בלי שום חשש ופקפוק כלל וכלל, אף למהדרין מן המהדרין, ולא על הרבנים המובהקים שליט"א מתקני העירוב לבד אנו סומכים, אלא על השו"ע, והבית אפרים, והמהרש"ם, והדברי מלכיאל, והמנחת אלעזר, והאחייעור, והחזו"א, גאונים וצדיקים וקדושים אשר כל בית ישראל נשען עליהם, על דעתם ועל הוראתם אנו סומכים, והגאון הצדיק מהר"ם ביק וצוק"ל, שנקט לעיקר שיטת האג"מ, כבודו במקומו מונה, וחלילה לנו לזלזל ח"ו בכבודו של אורח זקן, ובודאי פשיטא שכל הרוצה לחוש לשיטת בעל האג"מ הרשות בידו, אבל אין ביד אף אחד לדחות דברי הפוסקים הגדולים הג"ל.

ה. הבית אפרים המעיין בדברי המהרש"ם והמנח"א הג"ל יראה שדבריהם הג"ל מיוסד על דעת הב"א.

והנה כל הפוסקים הג"ל פירשו דברי המחבר בפשוטו, שלפי הי"א, אין לנו רה"ר אלא אם יש ס"ר עוברים באותו הרחוב בפנ"ע ולא מצרפינן כל רחובות העיר.

והאמת ניתן להיאמר, אשר לא נמצא בשום פוסק להדיא שבעיר יהי דינו שונה מחוץ לעיר, לענין זה דמצרפינן הס"ר מכל הרחובות, אך זה מצאו ראינו שיטת הא"י בסי' שמי"ה דס"ל שכאשר יש רחוב אי שעוברים בו ס"ר שוב כל הרחובות המתמצלים ממנו נחשב כחלק מהח"ר, וזה יתכן גם בטונת האחייעור בח"ד, אבל עכ"פ גם לדידהו בענין לכל הפחות רחוב אי שעוברים בו ס"ר והפשטות המקובל מדור דור, שאין לנו רה"ר רק בס"ר עוברים "בר", לשון יחיד דייקא, היינו באותו רחוב, ולא בצירוף כל הרחובות, וזהו הפ"י הפשוט בדברי המחבר, וכמו שפירשו כל הגדולי הפוסקים הג"ל, ואם המצא תמצא באיזה ראשונים לשונות כאלו דמשמע לפום ריהטא שתלוי במספר הדרים כהעיר, הרי אין אנו פוסקים ההלכה מהראשונים אלא לנו יש שו"ע ומסורת אבותינו בידינו, ובפרט שהרי דברי השו"ע מיוסדים על דברי רש"י שכתב ג"כ הלשון מצויין בעיר, וכמו שפי' השו"ע בדברי רש"י כן יתפרש כל אידך ראשונים, והרי גם בעל האג"מ בעצמו הרגיש שדבריו יש בהם משום חידוש, וכמו שכתב להדיא בספרו ח"ד סי' פ"ז. ונאמרים עלינו עדותו של הדברי מלכיאל שכתב להדיא שכבר נהגו לערב אפילו בעיירת שיש בהם ס"ר, ומי הוא זה ואיזהו אשר ירתיב בנפשו עז, להוציא לנו על הצדיקים אשר בארץ המה, לומר שמלס חללו את השבת, כמו רבבות היהודים חרשבי ווארשא וקראקא, ועוד.

וכפרט שגם כהיום נוהגים כן בא"י, כפי עדותם של גדולי הרבנים דשם, והיינו בירושלים עיה"ק, ובני ברק ועיירת הסמוכים לה, וכן כת"א שבכולם יש יותר מס"ר, ומ"מ מערבין, הרי דסמכינן הלכה למעשה על דעת הפוסקים הג"ל,